

Kereskedelemtörténeti források
(1000–1437)

NKFIH KH 130473. sz. projekt keretében készülő forráskiadvány
munkapéldánya
Közreadja

Kádas István, Péterfi Bence, Ribí András, Skorka Renáta

A szövegeket jegyzetekkel ellátta
Weisz Boglárka

A latin nyelvű szövegeket lektorálta: Neumann Tibor, C. Tóth Norbert
A német nyelvű szövegeket lektorálta: Péterfi Bence, Skorka Renáta

Budapest, 2019

VÁSÁROK

1.

Dománhida, 1395. július 29.

Mária királynő éves vásár tartására ad kiváltságot Pásztói Domokos fia Jánosnak a Borsod megyei Arló településén, Úrnapja ünnepére.

Hártyán, a szöveg alatt töredezett pecséttel. Az oklevél jobb felső sarkában kancelláriai jegyzet: Relatio magistri Iohannis Grof magistri pincernarum nostrorum. Hátlapon közelkorú feljegyzés: Forum annuale in festo Corporis Christi in Arlo. Mellette újkori tartalmi összefoglaló és levéltári jelzetek.

ÖStA HHStA Sonderbestände Familienarchiv Erdödy D 324. (Ladula 96. Fasc. 12. Nr. 2.).

Nos, Maria Dei gratia regina Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. notum facimus universis presentes inspecturis, quod nos tum pro fidelitatibus et fidelium servitiorum gratuitis meritis fidelis nostri magistri Iohannis filii Dominici de Pastoch¹ locis et temporibus oportunis per ipsum cum sumpna fidelitatis constantia nostre maiestati exhibitis et inpensis, tum etiam pro utilitate et comodo regni nostri ad possessionem suam Arlow vocatam in comitatu de Borsod² existentem nundinas liberas seu forum annuale³ in cunctis festivitatibus festi Corporis Christi et aliis diebus idem festum precedentibus et subsequentibus, ad id scilicet necessario sufficientibus in ipsa possessione omni anno celebrandum sub hiisdem libertatum prerogativis, quibus nundine liberarum civitatum nostrarum celebrantur, duximus annuendum, gratiose concedendum, absque tamen preiudicio nundinarum liberarum aliorum. Quocirca vos universos mercatores et alios homines forenses atque viatores presentibus affidamus et assecuramus, quatenus ad dictas nundinas liberas seu forum annuale in ipsa possessione memorati magistri Iohannis Arlow nuncupata singulis annis modo quo supra per nos perpetuo celebrare commissas secure et absque omni pavore seu formidine rerum et personarum vestrarum veniatis peractisque vestris negotiationibus in emptionibus et venditionibus nundinis liberis in eisdem

¹ Rátót nembeli id. Domonkos fia Domonkos fia János 1371-nem körösszegi, 1388-ban árvai várnagy, 1390–1397 között nógrádi ispán, 1395–1397 között országbíró. Archontológia 1301–1457. I. 349., 269., 158., 9.

² Bizonyosan azonos Domonkos fia János fia Jakab fiainak kezén lévő Nagyarlóval (Nagharlo), ők egyébként a Dajkafalvának nevezett Kisarlót (Kysharlo) is birtokolták (1454: DL 14 855.). Rátót nembeli id. Domonkos Árpád-korban szerzett birtoka lehetett. Id. Domonkos kezében volt Olosorl (Olaszarló?) és a Nagyarló (Nogorl) melletti Mátyusföldének nevezett Kisarló (Kysorl) is, előbbi 1301-ben eleserlte, utóbbi 1323 előtt eladományozta. Anjou-oklt. I. 144. sz., Anjou-oklt. VII. 726. sz.

³ A településen már ezt megelőzően bizonyosan tartottak hetivásárt, a vásár napját és a vásárendély kiállításának időpontját azonban nem ismerjük.

redeatis ad propria vel ad alia loca, que tenditis, salvis rebus vestris et personis sub nostra protectione et tutela speciali. Et hec volumus per fora et alia loca publica ubique in dicto comitatu⁴ palam facere proclamare. Datum in villa Domanhida, feria quinta proxima post festum Beati Iacobi apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto.

2.

Buda, 1437. november 28.

Zsigmond király parancslevele Zaránd megye hatóságához, hogy tartson kikiáltott közgyűlést, ahol Losonci Zsigmond fia László, valamint Dénes fia János és Albert panaszát vizsgálják ki. A panaszosok Pankota településén tartott éves vásárát Vásári Sinka Imre, Vásári Péter fia László fia Lőrinc és Jakab fia Máté, valamint familiárisaik fegyveresen megtámadták.

Papíron, a szöveg alatt a papírfelzetes birodalmi titkospecséttel. Az oklevél jobb felső szélén és a pecsét alatt kancelláriai jegyzet: Ex deliberatione prelatorum et baronum Hátlapján újkori levéltári jelzet és tartalmi összefoglaló.

ÖStA HHStA Sonderbestände Familienarchiv Erdödy D 9514. (Cistula 49. Fasc. 19. Nr. 9.).

Sigismundus Dei gratia Romanorum imperator semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex fidelibus nostris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus de Zarand salutem et gratiam. Pro parte et in personis Ladislai filii quondam Sigismundi de Losoncz ac Iohannis et Alberti filiorum Dionisii de eadem nobis ac prelati et baronibus nostris exponitur querulose, quod Emericus dictus Synka de Wasary ac Laurentius filius Ladislai filii Petri et Matheus filius Iacobi de eadem Wasary unacum ipsorum complicibus et familiaribus in festo Sacratissimi Corporis Christi proxime preterito, in quo scilicet festo nundine libere seu forum annuale in opido ipsorum exponentium Pankotha vocato⁵ annis singulis celebrari⁶ consuevissent,⁷ ad idem opidum Pankotha manibus armatis irruendo unum iobagionem prefati Ladislai filii Sigismundi, fratrem puta carnalem iudicis eiusdem opidi Pankotha, ac quendam alterum hominem, iobagionem scilicet Gaborkonis de Zer forizationis causa nundinas ad predictas venientem opido in predicto gravium vulnerum plagis affecissent potentia mediante contra libertatis prerogativam prescriptarum nundinarum seu fori annualis prefati opidi Pankotha et in annotatorum⁸ Ladislai, Iohannis et Alberti de Losoncz preiudicium,

⁴ Az eredetiben: conmitatu.

⁵ Tomaj nembeli Losonci László fia Zsigmond és testvére, Dénes 1405-ben új adományt kapott Zsigmond királytól Pankota várára és a hozzátartozó falvakra. Bánffy Okl. I. 485–487.

⁶ Az eredetiben: celebrai.

⁷ Nem ismert az éves vásárengedély, valószínű azonban, hogy azt a Losonciak nyerték el Zsigmond királytól. Pankota vára 1387-től volt a Losonciak kezében. Vö. Bánffy Okl. I. 387–388., 389–394.

⁸ Az eredetiben: annotatorumque.

civium autem et habitatorum dicti opidi Pankotha dampnum valde grande.⁹ Unde supplicatum extitit nobis dictisque prelati et baronibus nostris pro parte dictorum exponentium, ut eis circa premissa de remedio providere dignaremur opportuno. Et quia nos talismodi novos actus potentiarios per quempiam in regno nostro patratos simpliciter nolumus pertransire, igitur fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus habitis presentibus universis vicinis et commetaneis prefati opidi Pankotha aliisque nobilibus comprovincialibus annotati comitatus de Zarand, quibus decet et licet, ad unum certum et brevem terminum sedis vestre iudicarie in eandem sedem per modum proclamate congregationis generalis vestri in presentiam convocatis ab eisdem ad fidem ipsorum Deo debitam fidelitatemque nobis et sacro nostro regio dyademati observandam tacto dominice crucis signo per eos coram vobis ac Nicolao filio Demetrii de Zederkyn vel Iohanne Thot dicto de Septel aut altero Iohanne dicto Sebreth de Santoshaza aut Benedicto filio Nicolai de Pypal seu Iohanne dicto Pethres de Bernalth aliis absentibus homine nostro et testimonio capituli ecclesie Orodensis, quod per ipsum capitulum ad id presentium serie destinari iubemus, partibus etiam predictis vel earum legitimis procuratoribus ante octo dies diei seu termini executionis huiusmodi inquisitionis veritatis premissorum et celebrationis premissae generalis congregationis per vos modo antelato¹⁰ dictis partibus prefigendi per unum ex vobis, scilicet iudicem nobilium et in aliqua possessionum seu portionum possessionariarum earundem partium illac legitime vocatis et accersitis ac presentibus prestandi de et super omnibus premissis meram, plenam et omnimodam sciatis, inquiratis et experiamini certitudinis veritatem. Qua rescita et experta idem homo noster presente ipso testimonio annotati capituli ecclesie Orodensis evocet prefatos Emericum dictum Synka ac Laurentium filium Ladislai et Matheum filium Iacobi contra memoratos Ladislaum filium Sigismundi ac Iohannem et Albertum filios Dyonisii de Losoncz nostram personalem in presentiam ad terminum competentem rationem premissorum reddituros efficacem, litis pendentia, si qua foret inter ipsos, non obstante. Et post hec huiusmodi rescite veritatis premissorum ac attestationis et evocationum seriem cum propriis et possessionum attestantium evocatorumque nominibus ac termino assignato, ut expediens fuerit, per vos et dictum capitulum eidem nostre personali presentie fideliter rescribi volumus et mandamus, presentes quoque post earum lecturam reddi edicimus presentanti. Datum Bude, feria quinta proxima ante festum Beati Andree apostoli, anno Domini millesimo CCCC^o XXX^{mo} septimo, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. quinquagesimo primo, Romanorum XXVIII°, Bohemie XVIII°, Imperii vero quinto.

⁹ Az eredetiben: grandes,

¹⁰ Az eredetiben: antelacto.

LERAKATOK

1.

Szakolca, 1402. január 22.

Zsigmond király lerakatjogot adományoz a soproni polgároknak a Németország, Ausztria, Csehország és Morvaország irányából érkező vagy oda utazó kereskedők áruira vonatkozóan, mely alól felmentést ad a pozsonyiaknak és a nagyszombatiaknak. Mindhárom város lakói mentesülnek a lerakatjog alól, és szabadon közlekedhetnek az országban. A külföldi kereskedőknek a király megtiltja, hogy Sopron kikerülésével érkezzenek Magyarországra, ellenkező esetben a város polgársága elkobozhatja az érintettek áruit. Azon kereskedők, akik Pozsonyban lerakva áruikat üres kocikkal utaznak tovább Sopronba, innen a helyiek borával megrakodva bárhová szabadon távozhatnak.

Hártyán, a szöveg alatt felzetes pecséttel. A szöveg felett jobb oldalon: Commissio propria domini regis. Hátlapon egykorú feljegyzés: von niderlag wegen der kaufmanschaft, illetve alatta fejjel lefelé: Soproniensis.

MNL GYMSM SL XV. 76. 319. (DF 201 953.); 16–17. századi egyszerű másolata: MNL GYMSM SL XV. 76. 320. (DF 201 954.) – Ed. CD X/4. 108–112.; Reg. ZsO II/1. 1413. sz., Sopr. Tört. I/1. 267.

Nos, Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. memorie commendamus per presentes, quod cum inter cetera nobis et Sacre Corone utilia hoc reputemus necessarium, nostrorum scilicet comodis intendere, subditorum illorum tamen precipue, quos laudabilia probate fidelitatis merita digne regalium capaces gratiarum efficiunt, et quorum sagax providentia magna ex parte eiusdem Sacre Corone nostre Hungarie condicionem reparat et emendat, maxime cum apud eos pro aptitudine loci condicionis emandande comoditas possit aptius ordinari. Hinc est, quod nos considerantes primum inconcusse fidelitatis operosa servitia, que fideles nostri dilecti, cives et incole civitatis nostre Soproniensis omni tempore, et presertim per totum tempus tribulationis nostre de anno proxime preterito multis impensis, pluribus dampnis et maximis non parcentes laboribus inter tot et tanta disturbati regni particula positi nobis et Sacre eiusdem regni nostri Corone stabiliter adherentes, perseveranti animo laudabiliter inpenderunt, advertentes etiam, qualiter predictorum civium iuxta congruitatem situs civitatis ipsorum emendata condicio accessu publico magnum et perutile procurare posset et efficere commodum regno nostro, volentes quoque, prout hoc regiam sublimitatem nostram decorat, pro tantis, de quibus supra, fidelitatum beneficiis prefatis fidelibus nostris civibus Soproniensibus nos exhibere liberales et munificos, de certa nostra scientia prelatorumque et baronum regni nostri Hungarie deliberata consultatione prehabita, ipsos et civitatem eorum predictam infrascriptis gratis duximus

premiandos, ita videlicet, quod ex nunc dispositione nostra ordinavimus et ordinamus ac vigore presentium auctoritate nostra regia statuimus, ut in antea omnes et singuli tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis regni nostri prelatorum, baronum et nobilium ac forenses mercatores, qui mercantias ac res venales seu bona commutabilia, cuiusvis speciei vel maneriei fuerint, extra de regno nostro ad Almanniam, Austriam, Bohemiam vel Moraviam, sive in regnum nostrum de partibus supradictis portantes, ducentes aut vehentes ad pretactam civitatem nostram per vias et stratas communes antiqua et licita consuetudine ad eandem tendentes importaverint vel introduxerint seu fecerint quomodolibet importari, illi universas easdem res et bona ibidem deponere sive reponere nec inde asportare, sed ibidem relegare, ponderare, equa bria¹¹ mensurare ac vendere vel commutare finalemque compositionem ibidem facere teneantur et debeant per omnia iuxta ritus et consuetudines in aliis regni nostri locis et civitatibus circa depositiones rerum mercimonialium hactenus solitas observare.¹² Item nolumus, quod aliquis mercatorum tam nostrorum, quam aliorum regni nostri prelatorum, baronum et nobilium, presertim tamen incole predictae civitatis nostre societatem mercatoriam cum forensibus quomodolibet contrahere debeant vel habere.¹³ Statuentes insuper, ut quilibet tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis prelatorum, baronum et regni nostri nobilium ac etiam forenses mercatores se nostris more solito locorum ostendant tricesimatoribus civitatemque, ad quam cum eorum mercibus ire pretendunt, denominent, ab eisdem exhibitionis et ostensionis signum ad cautelam reportando.¹⁴ Volumus autem non obstante predicto statuto nostro, ut omnes et singuli incole Tyrnaviensis et Posoniensis civitatum nostrarum cum universis rebus suis mercimonialibus ad ipsam civitatem nostram Soproniensem venientes ad depositionem rerum suarum non debeant obligari, qua quidem libertate incole prescriptae civitatis nostre Soproniensis similiter et viceversa gaudere debent et perfrui, dum et quotiens ipsos ad eandem Tyrnaviensem et Posoniensem civitates nostras cum rebus suis mercimonialibus contingerit declinare.¹⁵ Annuimus etiam et favemus, ut universi incole ipsarum Soproniensis, Posoniensis et Tyrnaviensis civitatum nostrarum etiam secure et libere possint transsire cum universis rebus suis mercimonialibus per universa regnorum nostrorum climata etiam partes Transsilvanas,

¹¹ Vö. LLMAeH I/3. 359., bria.

¹² Sopron 1324-ben kapott először I. Károlytól lerakatjogot az Ausztriába tartó kereskedőkre vonatkozóan (Sopr. Tört. I/1. 42.), amit azonban a későbbiekben egyetlen uralkodó sem erősített meg, így azt elveszítette. Részletesen lásd *Weisz B.*: Vásárok és lerakatok 59–60.

¹³ Zsigmond 1405. évi törvénye is tiltotta, hogy a magyar kereskedők és különböző rangú emberek a külföldiekkel kereskedelmi társaságot (társulást) alakítsanak ki. DRH 1301–1457. 204–205.

¹⁴ A harmincadhelyeken a kereskedők igazolást kaptak a harmincad megfizetéséről és a szállított áru mennyiségéről (1370: MDE II. 687.; 1423. február 6.: DF 270 188.).

¹⁵ Vö. Pozsony és Nagyszombat ugyanezen a napon kelt okleveleivel (XX., XX. sz. oklevelek).

Segniam, maritimas et ultra,¹⁶ ubi voluerint, non obstante quibuscunque aliis litteris nostris super facto depositionis rerum mercimonialium huiusmodi cuicumque seu quibuscunque datis et concessis.¹⁷ Item nolumus, quod aliquis forensium mercatorum possit pro exigendis suis debitis eques transsire alibi, preterquam in civitates supradictas. Quotiens autem et quandocunque contingeret aliquem vel aliquos ex pretactis mercatoribus singulis indigenis forensibus cum rebus suis mercimonialibus per se vel per alium ductis de via aut strata directa aut debita contra dictam dispositionem nostram alibi per industriam declinare aut etiam res huiusmodi ad prescriptam civitatem nostram inductas contra predicta iura et statuta nostra super depositionibus mercimoniorum, ut prescriptum est, per nos tradita per se vel per alium quemlibet extraducere aut alias quomodolibet contraire, extunc auctoritate nostra damus et concedimus ipsis civibus plenam et omnimodam facultatem per se vel suos et per quamvis potentiam, quam ad hoc invocaverint, res et bona talium mercatorum ex culpis eorum prescriptis arrestare, in civitatem nostram prescriptam adducere easdemque singulas pro nobis ac per se ipsis tali ordine valeant recipere, aufere et confiscare, ut scilicet nobis due partes cedere et conservare debeant ipsis civitatibus parte tertia remanente.¹⁸ Insuper annuimus et de speciali benignitate regia concedimus, ut mercatores quicumque depositis in Posonio rebus suis mercimonialibus cum vacuis curribus ad ipsam civitatem nostram Soproniensem proficiscendi, ibique vina incolarum eiusdem civitatis nostre emendi et ad loca, que maluerint, deducendi omnimodam et liberam habeant facultatem.¹⁹ Premissa autem omnia mandamus et volumus in foris et aliis locis publicis ubique palam facere proclamari. Datum in Zakolcha, dominica die in festo Sancti Vincentii martiris, anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.²⁰

¹⁶ 1402. január 25-én Zsigmond Erdély kivételével megismétli a szabad közlekedésre vonatkozó rendelkezését. *Sopr. Tört. I/1.* 268.

¹⁷ Valószínűleg itt a Budának adott kiváltságlevére is gondolt az uralkodó. Vö. a bártfaiaknak ugyanezen napon kelt **XX.** sz. oklevelével.

¹⁸ 1402. április 11-én Zsigmond rendelkezése értelmében bárki elfoghatja azokat, akik Sopron lerakatjogát megsértik, a lefoglalt áru egy-egy harmada a királyt, Sopron városát és a lefoglalót illeti. *Sopr. Tört. I/1.* 270–271.

¹⁹ Zsigmond 1399-ben megerősítette I. Lajos azon kiváltságlevelét, melynek értelmében a soproni bor után mindenki hamincadmentességet élvez. *Sopr. Tört. I/1.* 261–263. Vö. Uo. 170–171.

²⁰ Zsigmond 1402. október 1-jén visszavonta januári, lerakatjogra vonatkozó rendelkezéseit (lásd **XX.** sz. oklevél), és Sopron csak 1463-ban kapja meg újra, de csak a Sopron megyén át közlekedőkre vonatkozóan (*Sopr. Tört. I/5.* 79–80.).

Szokolca, 1402. január 22.

Zsigmond király lerakatjogot adományoz a pozsonyi polgároknak a Németország, Ausztria, Csehország és Morvaország irányából érkező vagy oda utazó kereskedők áruira vonatkozóan, mely alól felmentést ad a soproniaknak és a nagyszombatiaknak. Mindhárom város lakói mentesülnek a lerakatjog alól, és szabadon közlekedhetnek az országban. A külföldi kereskedőknek a király megtiltja, hogy Pozsony kikerülésével érkezzenek Magyarországra, ellenkező esetben a város polgársága elkobozhatja az érintettek áruit.

Hártyán, a szöveg alatt felzetes pecséttel. A szöveg felett jobb oldalon: Commissio propria domini regis. Hátlapon egykorú feljegyzés: Littera serenissimi principis regis Sigismundi super deposicione wlgariter niderlag, illetve jobb alsó sarokban: Posoniensis.

AMB MMB 691. (DF 239 237.) Átírta V. László 1453. február 6-án, AMB MMB 2815. (DF 240 210.) Tartalmi átírása Mátyás király 1464. május 27-én AMB MMB 3458. (DF 240 491.) és II. Ulászló 1498. július 14-én kelt oklevelében AMB MMB 4083. (DF 240 822.). – Ed. CD X/4. 112–116., 121–124.; Reg. ZsO II/1. 1414. sz.

Nos, Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. ac marchio Brandenburgensis etc. memorie commendamus per presentes, quod cum inter cetera nobis et Sacre Corone utilia hoc reputemus necessarium, nostrorum scilicet commodis intendere, subditorum illorum tamen precipue, quos laudabilia probate fidelitatis merita digne regalium capaces gratiarum efficiunt, et quorum sagax prudentia magna ex parte eiusdem Sacre Corone nostre Hungarie condicionem reparat et emendat, maxime cum apud eos pro aptitudine loci condicionis emendande commoditas possit aptius ordinari. Hinc est, quod nos considerantes primum inconcussa fidelitatis operosa servitia, que fideles nostri dilecti, cives et incole civitatis nostre Posoniensis omni tempore, et presertim per totum tempus tribulationis nostre de anno proxime preterito multis impensis, pluribus dampnis et maximis non parcentes laboribus inter tot et tanta disturbati regni particula nobis et Sacre eiusdem regni nostri Corone stabiliter adherentes, perseveranti animo laudabiliter impenderunt, advertentes etiam, qualiter predictorum civium iuxta congruitatem situs civitatis ipsorum emendata condicio accessu publico magnum et perutile procurare posset et efficere commodum regno nostro, volentes quoque, prout hoc regiam sublimitatem nostram decorat, pro tantis, de quibus supra, fidelitatum beneficiis prefatis fidelibus nostris civibus Posoniensibus nos exhibere liberales et munificos, de certa nostra scientia prelatorumque et baronum regni nostri Hungarie deliberata consultatione prehabita ipsos ac civitatem eorum predictam infrascriptis gratiis duximus premiandos, ita videlicet, quod ex nunc dispositione nostra ordinavimus et ordinamus ac vigore presentium auctoritate nostra regia statuimus, ut in antea omnes et singuli tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis regni

nostri prelatorum, baronum et nobilium ac forenses mercatores, qui mercantias aut res venales seu bona commutabilia, cuiusvis speciei vel mareriei fuerint, extra de regno nostro ad Almanniam, Austriam, Bohemiam vel Moraviam, sive in regnum nostrum de partibus supradictis portantes et ducentes aut vehentes ad pretactam civitatem nostram per vias et stratas communes antiqua et licita consuetudine ad eandem tendentes importaverint vel introduxerint vel fecerint quomodolibet importari, illi universas easdem res et bona ibidem deponere sive reponere nec inde asportare, sed ibidem religare, ponderare et equa bria²¹ mensurare aut vendere et commutare finalemque compositionem ibidem facere teneantur et debeant per omnia iuxta ritus et consuetudines in aliis regni nostri locis et civitatibus circa depositiones rerum mercimonialium hactenus solitas observari.²² Item nolumus etiam, quod aliquis mercatorum tam nostrorum, quam aliorum regni nostri prelatorum et baronum ac nobilium, presertim tamen incole predictae civitatis nostre societatem mercatoriam cum forensibus contrahere quomodolibet debeant vel audeant.²³ Statuentes insuper, ut quilibet tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis prelatorum, baronum et nobilium regni nostri ac etiam forenses mercatores se nostris more solito locorum ostendant tricesimatoribus²⁴ civitatemque, ad quam cum eorum mercibus ire pretendunt, denominent, ab eisdem exhibitionis et ostensionis signum ad cauthelam reportando. Volumus autem non obstante predicto statuto nostro, ut²⁵ omnes et singuli incole Soproniensis et Tyrnaviensis civitatum nostrarum cum universis rebus suis mercimonialibus ad ipsam civitatem Poseniensem venientes ad depositionem rerum suarum non debeant astringi, qua quidem libertate incole predictae civitatis nostre Poseniensis similiter et viceversa gaudere debent et perfrui, dum et quotiens ipsos ad easdem Soproniensem et Tyrnaviensem civitates nostras cum rebus suis mercimonialibus contingerit declinare.²⁶ Annuimus insuper et favemus, ut universi incole ipsarum Soproniensis et Tyrnaviensis civitatum nostrarum etiam secure et libere possint transire cum universis rebus suis mercimonialibus per universa regnorum nostrorum climata, et ad partes Transilvanenses, Segniam, maritimas et ultra, ubi voluerint, non obstantibus quibuscunque aliis litteris nostris super facto depositionis rerum mercimonialium huiusmodi cuicumque seu quibuscunque datis vel concessis. Item nolumus, quod aliquis forensium mercatorum possit pro exigendis suis

²¹ Vö. LLMAeH I/3. 359., bria.

²² Zsigmond – megkönnyítendő a Pozsonyba jutást – 1402. január 27-én a pozsonyiaknak biztosította, hogy Pozsony körzetében (in districtu Poseniensi) hajóik legyenek a Dunán, melyekkel embereket, állatokat, árukat szabadon szállíthatnak.

²³ Zsigmond 1405. évi törvénye is tiltotta, hogy a magyar kereskedők és különböző rangú emberek a külföldiekkel kereskedelmi társaságot (társulást) alakítsanak ki. DRH 1301–1457. 204–205.

²⁴ Az eredetiben a tricesimatoribus után alápontozással törölve: nostris.

²⁵ A szó sor fölé besúrvva.

²⁶ Vö. Sopron és Nagyszombat ugyanezen a napon kelt okleveleivel (XX., XX. sz. oklevelek).

debitis eques transire alibi, preterquam in civitates supradictas. Quotiens autem et quandocunque contingeret aliquem vel aliquos ex pretactis mercatoribus singulis indigenis vel forensibus cum rebus suis mercimonialibus per se vel alium ductis de via aut strata directa et debita contra dictam dispositionem nostram alibi per industriam declinare aut etiam res huiusmodi ad prescriptam civitatem nostram inductas contra predicta iura et statuta nostra super depositionibus mercimoniorum, ut prescriptum est, per nos tradita per se vel per alium quemlibet extraducere aut alias quomodolibet contraire, extunc auctoritate nostra damus et concedimus ipsis civibus plenam et omnimodam facultatem per se vel suos et per quamvis potentiam, quam ad hoc invocaverint, res et bona talium mercatorum ex culpis eorum prescriptis arestare, in prescriptam civitatem adducere easdemque singulas pro nobis ac se ipsis auferre et recipere ac tali modo et ordine confiscare, ut scilicet nobis due partes cedere et conservari debeant parte tertia ipsis civitatibus remanente. Premissa autem omnia volumus et mandamus in foris et aliis locis publicis ubique palam facere proclamari. Datum in Zakolcha, in festo Sancti Vincentii martiris, anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.²⁷

3.

Szakolca, 1402. január 22.

Zsigmond király lerakatjogot adományoz a nagyszombati polgároknak a Németország, Ausztria, Csehország és Morvaország irányából érkező vagy oda utazó kereskedők áruira vonatkozóan, mely alól felmentést ad a pozsonyiaknak és a soproniaknak. Mindhárom város lakói mentesülnek a lerakatjog alól, és szabadon közlekedhetnek az országban. A külföldi kereskedőknek a király megtiltja, hogy Nagyszombat kikerülésével érkezzenek Magyarországra, ellenkező esetben a város polgársága elkobozhatja az érintettek áruit.

Hártyán, a szöveg alatt felzetes pecséttel. A szöveg felett jobb oldalon: Commissio propria domini regis. Hátlapon újkori tartalmi összefoglaló és újkori levéltári jelzet.

ŠAB Pob. Trnava [mai jelzet] (DF 279 583.)

Nos, Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. memorie commendamus per presentes, quod cum inter cetera nobis et Sacre Corone utilia hoc reputemus necessarium, nostrorum scilicet comodis intendere, subditorum illorum tamen precipue, quos laudabilia probate fidelitatis merita digne regalium

²⁷ Zsigmond 1402. október 1-jén visszavonta januári, lerakatjogra vonatkozó rendelkezéseit (lásd XX. sz. oklevél), és a pozsonyiak csak 1453-ban érték el újra, hogy V. László oklevelüket megerősítse. DF 240 210.

capaces gratiarum efficiunt, et quorum sagax providentia magna ex parte eiusdem Sacre Corone nostre Hungarie condicionem reparat et emendat, maxime cum apud eos pro aptitudine loci condicionis emendande comoditas possit aptius ordinari. Hinc est, quod nos considerantes primum inconcusse fidelitatis operosa servitia, que fideles nostri dilecti, cives et incole civitatis nostre Tirnavie omni tempore, et presertim per totum tempus tribulationis nostre de anno proxime preterito multis impensis, pluribus dampnis et maximis non parcentes laboribus inter tot et tanta disturbati regni particula positi nobis et Sacre eiusdem regni nostri Corone stabiliter adherentes, perseveranti animo laudabiliter impenderunt, advertentes etiam, qualiter predictorum civium iuxta congruitatem situs civitatis ipsorum emendata condicio accessu publico magnum et perutile procurare posse et efficere commodum regno nostro, volentes quoque, prout hoc regiam sublimitatem nostram decorat, pro tantis, de quibus supra, fidelitatum beneficiis prefatis fidelibus nostris civibus Tirnaviensibus nos exhibere liberales et munificos de certa nostra scientia prelatorumque et baronum regni nostri Hungarie deliberata consultatione prehabita, ipsos et civitatem eorum predictam infrascriptis gratis duximus premiandos, ita videlicet, quod ex nunc dispositione nostra ordinavimus et ordinamus ac vigore presentium auctoritate nostra regia statuimus, ut in antea omnes et singuli tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis regni nostri prelatorum, baronum et nobilium ac forenses mercatores, qui mercantias aut res venales seu bona commutabilia, cuiusvis speciei vel maneriei fuerint, extra de regno nostro ad Almaniam, Austriam, Bohemiam vel Moraviam sive in regnum nostrum de partibus supradictis portantes, ducentes aut vehentes ad predictam civitatem nostram per vias et stratas communes antiqua et licita consuetudine ad eandem tendentes importaverint vel introduxerint seu fecerint quomodolibet importari, illi universas easdem res et bona ibidem deponere sive reponere nec inde asportare, sed ibidem religare, ponderare, equa bria²⁸ mensurare ac vendere vel commutare finalemque compositionem ibidem facere teneantur et debeant per omnia iuxta ritus et consuetudines in aliis regni nostri locis et civitatibus circa depositiones rerum mercimonialium hactenus solitas observare. Item nolumus, quod aliquis mercatorum tam nostrorum, quam aliorum regni nostri prelatorum, baronum et nobilium, presertim tamen incole predictae civitatis nostre societatem mercatoriam cum forensibus quomodolibet contrahere debeant vel habere.²⁹ Statuentes insuper, ut quilibet tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis prelatorum, baronum et regni nostri nobilium ac etiam forenses mercatores se nostris more solito locorum ostendant tricesimatoribus civitatemque, ad quam

²⁸ Vö. LLMAeH I/3. 359., bria.

²⁹ Zsigmond 1405. évi törvénye is tiltotta, hogy a magyar kereskedők és különböző rangú emberek a külföldiekkel kereskedelmi társaságot (társulást) alakítsanak ki. DRH 1301–1457. 204–205.

cum eorum mercibus ire pretendunt, denominent, ab eisdem exhibitionis et ostensionis signum ad cautelam reportando. Volumus autem non obstante predicto statuto nostro, ut omnes et singuli incole Posoniensis et Soproniensis civitatum nostrarum cum universis rebus suis mercimonialibus ad ipsam civitatem nostram Tirnaviam venientes ad depositiones rerum suarum non debeant obligari, qua quidem libertate incole prescripte civitatis nostre Tirnaviensis similiter et viceversa gaudere debent et perfrui, dum et quotiens ipsos ad easdem Posoniensem et Soproniensem civitates nostras cum rebus suis mercimonialibus contigerit declinare.³⁰ Annuimus insuper et favemus, ut universi incole ipsarum Tirnaviensis, Posoniensis et Soproniensis civitatum nostrarum etiam secure et libere possint transire cum universis suis rebus mercimonialibus per universa regnorum nostrorum climata, etiam ad partes Transsilvanenses, Segniam, marittimas et ultra, ubi voluerint, non obstantibus quibuscumque aliis litteris nostris super facto depositionis rerum mercimonialium huiusmodi cuicumque seu quibuscumque datis seu concessis. Item nolumus, quod aliquis forensium mercatorum possit pro exigendis suis debitis eques transire alibi, preterquam in civitates supradictas. Quotiens autem et quandocumque contingeret aliquem vel aliquos ex pretactis mercatoribus singulis indigenis vel forensibus cum rebus suis mercimonialibus per se vel per alium ductis de via aut strata directa ac debita contra dictam dispositionem nostram alibi per industriam declinare aut etiam res huiusmodi ad prescriptam civitatem nostram inductas contra predicta iura et statuta nostra super depositionibus mercimoniorum, ut prescriptum est, per nos tradita per se vel per alium quemlibet extraducere aut alias quomodolibet contraire, extunc auctoritate nostra damus et concedimus ipsis civibus plenam et omnimodam facultatem per se vel suos et per quamvis potentiam, quam ad hoc invocaverint, res et bona talium mercatorum ex culpis eorum prescriptis arrestare, prescriptam civitatem adducere easdemque singulas pro nobis ac pro se ipsis tali ordine valeant recipere, auferre et confiscare, ut scilicet nobis due partes cedere et conservari debeant ipsis civitatibus parte tertia remanente. Premissa autem omnia mandamus et volumus in foris et aliis locis publicis ubique palam facere proclamari. Datum in Zakolcha, in festo Sancti Vincentii martiris, anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.³¹

³⁰ Vö. Sopron és Nagyszombat ugyanezen a napon kelt okleveleivel (XX., XX. sz. oklevelek).

³¹ Zsigmond 1402. október 1-jén visszavonta januári, lerakatjogra vonatkozó rendelkezéseit (lásd XX. sz. oklevél), és Nagyszombat a későbbiekben sem nyerte azt vissza.

4.

Szakolca, 1402. január 22.

Zsigmond király lerakatjogot adományoz a lőcsei polgároknak a Lengyelország és Szilézia irányából érkező vagy oda utazó kereskedők áruira vonatkozóan, mely alól felmentést ad a pozsonyiaknak, a soproniaknak, a nagyszombatiaknak és a trencsénieknek. Mind az öt város lakói mentesülnek a lerakatjog alól, és szabadon közlekedhetnek az országban. A külföldi kereskedőknek a király megtiltja, hogy Lőcse kikerülésével érkezzenek Magyarországra, ellenkező esetben a város polgársága elkobozhatja az érintettek áruit.

16. századi másolat. A szöveg felett jobb oldalon: Commissio propria domini regis.

AMK SH [ide kell majd a mai jelzet] (DF 271 293.) Tartalmi átirata II. Ulászló 1496. június 11-én kelt ítéletlevelében. AMK AS D 40. (DF 269 253.) – Reg. Sprawozdanie 50. sz. (1402. június 6-i dátummal), ZsO II/1. 1412. sz.

Nos, Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. memorie commendamus per presentes, quod cum inter cetera nobis et Sacre Corone utilia hoc reputemus necessarium, nostrorum scilicet comodis intendere subditorum, illorum tamen precipue, quos laudabilia probate fidelitatis merita digne regalium capaces gratiarum efficiunt, et quorum sagax providentia magna ex parte eiusdem Sacre Corone nostre Hungarie condicionem reparat et emendat, maxime cum apud eos pro aptitudine loci condicionis emendande comoditas possit aptius ordinari. Hinc est, quod nos considerantes primum inconcusse fidelitatis operosa servitia, que fideles nostri dilecti, cives et incole civitatis nostre Lewtschowiensis terre nostre Scepusiensis omni tempore, et presertim per totum tempus tribulationis nostre de anno proxime preterito multis impensis, plurimis dampnis et maximis non parcentes laboribus inter tot et tanta disturbati regni particula nobis et Sacre eiusdem regni nostri Corone stabiliter adherentes, perseveranti animo laudabiliter impenderunt, advertentes etiam, qualiter predictorum civium iuxta congruitatem situs civitatis ipsorum emendata condicio accessu publico magnum et perutile procurare posset et efficere commodum regno nostro, volentes quoque, prout hoc regiam sublimitatem nostram decorat, pro tantis, de quibus supra, fidelitatum beneficiis prefatis fidelibus nostris civibus Lewtschowiensibus nos exhibere liberales et munificos, de certa nostra scientia prelatorumque et baronum regni nostri Hungarie deliberata consultatione prehabita ipsos ac civitatem eorum predictam infrascriptis gratiis duximus premiandos, ita videlicet, quod ex nunc dispositione nostra ordinavimus et ordinamus ac vigore presentium auctoritate nostra regia statuimus, ut in antea omnes et singuli tam nostri proprii, quam aliorum quorumcunque regni nostri prelatorum, baronum et nobilium ac forenses mercatores, qui mercantias aut res venales seu bona commutabilia, cuiusvis speciei vel maneriei

fuerint, extra de regno nostro Poloniam vel Slesiam sive in regnum nostrum de supradictis partibus et alias undecunque portanda et ducenda aut vehenda ad predictam civitatem nostram per vias ac stratas communes antiqua et licita consuetudine ad eandem tendere inportaverint vel introduxerint vel fecerint quomodolibet importari, illi universas easdem res et bona ibidem deponere sive reponere nec inde disportare, sed ibidem religare, ponderare et equa³² bria³³ mensurare aut vendere et commutare finalemque compositionem ibidem facere teneantur et debeant per omnia iuxta ritus et consuetudines in aliis regni nostri locis et civitatibus circa depositiones rerum mercimonialium hactenus solitas observari.³⁴ Item nolumus, quod aliquis mercatorum tam nostrorum, quam aliorum regni nostri prelatorum et baronum ac nobilium, presertim tamen incole predictae civitatis nostre societatem mercatoriam cum forensibus contrahere quomodolibet debeant vel audeant.³⁵ Statuimus insuper, ut quilibet tam nostri proprii, quam aliorum quorumvis prelatorum, baronum et nobilium regni nostri ac etiam forenses mercatores se nostris more solito locorum ostendant tricesimatoribus civitatemque, ad quam cum eorum mercibus ire pretendunt, denominent, ab eisdem exhibitionis et ostensionis signum ad cautelam reportando. Volumus autem non obstante predicto statuto nostro, ut omnes et singuli incole Posonyensis, Sopronyensis, Thyrnawiensis et Thyrnczynensis³⁶ civitatum nostrarum cum universis suis mercimonialibus ad ipsam civitatem Lewtschensem venientes ad depositionem rerum suarum non debeant astringi, qua quidem libertate incole predictae civitatis nostre Lewtschowiensis similiter et viceversa gaudere debeant et perfrui, dum et quotiens ad easdem Posonyensem, Sopronyensem, Thirnawiensem et Trynczynensem civitates nostras cum rebus suis mercimonialibus contingerit declinare.³⁷ Annuimus insuper et favemus, ut universi incole et cohabitatores prefatae civitatis nostre Lewtschensis etiam secure et libere possint cum universis rebus suis mercimonialibus per universa regni nostri climata³⁸ et ad partes Transsilwanenses, Segnyam, maritimas et ultra, ubi voluerint, non obstantibus quibuscunque aliis litteris super facto depositionis rerum mercimonialium huiusmodi cuicunque seu quibuscunque datis vel concessis. Item nolumus, quod aliquis forensium mercatorum pro

³² A másolatban: eqwa.

³³ Vö. LLMAeH I/3. 359., bria.

³⁴ Lőcse 1321-ben kapott először I. Károlytól lerakatjogot, mely a városon áthaladó kereskedőkre vonatkozik, akik 15 napi árusítást követően távozhattak a városból. Reg. Slov. II. 300.

³⁵ Zsigmond 1405. évi törvénye is tiltotta, hogy a magyar kereskedők és különböző rangú emberek a külföldiekkel kereskedelmi társaságot (társulást) alakítsanak ki. DRH 1301–1457. 204–205.

³⁶ Trencsén szintén kapott 1402. január 22-én kiváltságlevelet Zsigmondtól, ez azonban lerakatjogot nem tartalmazott. Vö. DF 280 008.

³⁷ A pozsonyiak, a soproniak és a nagyszombatiak ugyanezen napon kelt okleveleiben Lőcse nem szerepel. Vö. **XX–XX**. sz. oklevelekkel.

³⁸ Az eredetiben: clymata.

exigendis suis debitis eques³⁹ transire alibi, preterquam in civitates sepedictas. Quotiens autem et quandocunque contingeret aliquem vel aliquos ex pretactis mercatoribus singulis indigenis vel forensibus cum rebus suis mercimonialibus per se vel alium ductis de via aut strata directa et debita contra eandem dispositionem nostram alibi pro industriam declinare aut etiam res huiusmodi ad prescriptam nostram civitatem inductas contra predicta iura et statuta nostra super depositionibus mercimoniorum, ut prescriptum est, per nos tradita per se vel per alium quemlibet extraducere aut alias quomodolibet contraire⁴⁰, extunc auctoritate nostra damus et concedimus ipsis civibus plenam et omnimodam facultatem per se vel suos et per quamvis potentiam, quam ad hoc invocaverint, res et bona talium mercatorum ex culpis eorum prescriptorum arestare, in prescriptam civitatem adducere easdemque singulas pro nobis ac se ipsis auferre et recipere ac tali modo et ordine confiscare, ut scilicet nobis due partes cedere et conservari debeant parte tertia ipsis civitatibus remanente. Premissa autem omnia volumus et mandamus in foris et aliis locis publicis ubique palam facere proclamari. Datum in Zakolcha, in festo Sancti Vincentii, anno Domini millesimo quadingentesimo secundo.⁴¹

5.

Szakolca, 1402. január 22.

Zsigmond király lerakatjogot adományoz a bártfai polgároknak a Lengyelország és Oroszország irányából érkező vagy oda utazó kereskedők áruira vonatkozóan, míg a város lakói mentesülnek a lerakatjog alól, és szabadon közlekedhetnek az országban a budaiak jogának mintájára. A külföldi kereskedőknek a király megtiltja, hogy Bártfa kikerülésével érkezzenek Magyarországra, ellenkező esetben a város polgársága elkobozhatja az érintettek áruit.

Hártyán, a szöveg alatt felzetes pecséttel. A szöveg felett jobb oldalon: Commissio propria domini regis. Hátlapon egykorú feljegyzés: Libertas depositionis de Bartfa, et ut libere possumus pertransire per Budam et per totum regnum, ubi placet.

ŠAP Pob. Bardejov 37. (DF 212 715.) – Ed. BTOE III/1. 167. (kihagyásokkal) Reg. Bártfa lvt. 37. sz., ZsO II/1. 1411. sz.

³⁹ A másolatban: eqwues.

⁴⁰ Az eredetiben: contrayre.

⁴¹ Zsigmond 1402. október 1-jén visszavonta a januári, lerakatjogra vonatkozó rendelkezéseit (lásd **XX.** sz. oklevél), a lőcseiek azonban I. Károlytól nyert kiváltságuknak megfelelően ezt követően is fenntarhták lerakatukat. Lőcse az 1402. évi oklevelét Kassával szemben 1496-ban próbálta érvényesíteni, sikertelenül, mivel II. Ulászló érvénytelenítette azt, mert nem erősítették meg Zsigmond új pecsétjével. DF 269 253.

Nos, Sigismundus Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. memorie commendamus tenore presentium significantes, quibus expedit, universis, quod cum inter cetera nobis et Sacre Corone utilia hoc reputemus necessarium, nostrorum scilicet comodis intendere subditorum, illorum tamen precipue, quos laudabilia probate fidelitatis merita digne regalium capaces gratiarum efficiunt, et quorum sagax providentia magna ex parte eiusdem Sacre Corone nostre Hungarie condicionem reparat et emendat, maxime cum apud eos pro aptitudine loci condicionis emendande commoditas possit aptius ordinari. Hinc est, quod nos considerantes primum inconcusse fidelitatis operosa servitia, que fideles nostri dilecti, cives et incole civitatis nostre Bartfa nuncupate omni tempore, et presertim per totum tempus tribulationis nostre de anno proxime preterito multis impensis, pluribus dampnis et maximis non parcentes laboribus inter tot et tanta disturbati regni particula positi nobis et Sacre eiusdem regni nostri Corone stabiliter adherentes, perseveranti animo laudabiliter inpendunt, advertentes etiam, qualiter predictorum civium iuxta congruitatem situs civitatis ipsorum emendata condicio accessu publico magnum et perutile procurare posset et efficere commodum regno nostro, volentes quoque, prout hoc regiam sublimitatem nostram decorat, pro tantis, de quibus supra, fidelitatum beneficiis prefatis fidelibus nostris civibus de Bartfa nos exhibere liberales et munificos, de certa nostra scientia prelatorumque et baronum regni nostri Hungarie deliberata consultatione prehabita, ipsos et civitatem eorum supradictam infrascriptis gratiis duximus premiandos, ita videlicet, quod ex nunc dispositione nostra ordinavimus et ordinamus ac vigore presentium auctoritate nostra regia statuimus, ut in antea omnes et singuli mercatores et commutatores indigene vel forenses, qui mercantias aut res venales seu bona commutabilia, cuiuscumque speciei vel maneriei fuerint, forenses de Polonia et Russia, quibus propter bonum et commodum ipsorum nostrorum fidelium incolarum et civitatis de Bartfa quemlibet quartum denarium de solvendis tricesimis nostris presentium patrocinio gratiose relaxamus, indigene vero universi universaliter et singuli singulariter intra vel extra regnum nostrum antefatum portantes, ducentes aut vehentes ad pretactam civitatem nostram per vias et stratas communes antiqua et licita consuetudine ad eandam tendentes importaverint seu fecerint quomodolibet importari, illi universas easdem res et bona ibidem deponere sive reponere nec inde asportare, sed ibidem religare, ponderare, equa bria⁴² mensurare ac vendere vel comutare finalemque compositionem ibidem facere undecumque venientes teneantur et debeant per omnia iuxta ritus et consuetudines in aliis regni nostri locis et civitatibus circa

⁴² Vö. LLMAeH I/3. 359., bria.

depositionem rerum mercimonialium hactenus solitas observare.⁴³ Annuimus etiam et favemus eisdem, quod nostris fidelibus de singulari nostre benignitatis munificentia specialem gratiam facimus, ut sepefati nostri fideles de Bartfa possint secure et libere transire cum universis rebus suis mercimonialibus per universa regnorum nostrorum predictorum climata etiam ad Segniam et ultra ad partes marittimas vel trans mare, ubi voluerint, libertate quapiam nostre civitati Budensi per nos prius concessa penitus non obstante.⁴⁴ Item, ut iidem nostri⁴⁵ fideles adhuc nostris amplioribus se sentiant gratis remuneratos, ipsis, ut de universis rebus ipsorum mercimonialibus per omnia regna nostra in nostris tributis regalibus in eundo et redeundo nullum tributum nullamque⁴⁶ tributariam pensionem solvere teneantur, specialem libertatis prerogativam duximus faciendam.⁴⁷ Preterea nolumus, ut aliquis dictorum incolarum nostrorum sub pena ammissionis omnium bonorum suorum mobilium et immobilium cum forensibus societatem habeat mercatoriam,⁴⁸ nec etiam volumus, ut aliquis forensium mercatorum pro exigendis suis debitis possit eques ipsam civitatem nostram et ultra eius metas sub eisdem penis aut audeat pertransire. Indulgemus etiam, ut vectores seu aurige ipsius civitatis nostre Bartfa forensium mercatorum res et bona commutabilia extra et intra regnum nostrum pro mercede solita adducendi et educendi⁴⁹ in ipsam civitatem nostram Bartfa liberam habeant facultatem. Quicumque autem tam ex forensibus, quam nostris propriis et aliorum incolarum nostrorum subditis contra premissa statuta nostra sua contraierit industria, presertim tamen ad vias inconsuetas a dicta civitate nostra se dirigendo cum eorum mercibus se absentaverint, huius bona decernimus omnia et singula fore per ipsos eiusdem civitatis nostre incolas auferenda quorumlibet adiutorio per ipsos nostre maiestatis intuitu invocandorum ac eisdem nostris fidelibus res huiusmodi arrestandi et recipiendi plenam damus et facultatem concedimus, quarum due nobis, tertia vero partes ipsis nostris fidelibus cedere debeant et conservari. Et hec omnia volumus in foris et aliis locis publicis ubique palam facere proclamari. Datum in

⁴³ Vö. a soproniaknak, a nagyszombatiaknak, a pozsonyiaknak és a lőcseieknek adott 1402. január 22. oklevelekkel. (XX–XX. sz. oklevelek).

⁴⁴ A budaiak Zsigmondtól 1398 és 1402 között kapott kiváltságleveléhez lásd *Weisz B.*: Vásárok és lerakatok 76–77.

⁴⁵ A nostris-ból javítva.

⁴⁶ Az eredetiben: nullamve.

⁴⁷ Vö. a bártfaiaknak adott 1402. március 1-jei oklevéllel. (XX. sz.).

⁴⁸ Zsigmond 1405. évi törvénye is tiltotta, hogy a magyar kereskedők és különböző rangú emberek a külföldiekkel kereskedelmi társaságot (társulást) alakítsanak ki. DRH 1301–1457. 204–205.

⁴⁹ Az eredetiben: educenti.

Zakolcha, in festo Beati Vincentii martiris, anno Domini millesimo quadringentesimo secundo.⁵⁰

EGYÉB FORRÁSOK

1.

Tata, 1430. június 22.

Lienhard Horndl, Hans Brunner, Heinrich Ambser és Michael Polaner maguk és más pozsonyi lakosok nevében tájékoztatják Pozsony városát azokról a sérelmekről, amelyeket Angelo Walich budai kamaraispán révén, Budán személyükben és jogaikban elszenvedtek, s kéri Pozsony városának közbenjárását ügyükben Zsigmond királynál.

Kétrét hajtott papír három oldalán, a negyedik oldalon rányomott, zöld viaszú zárópecsét. A negyedik oldalon kora újkori írással: Totes; modern kézzel régi és új levéltári jelzetek.

AMB MMB 1143. (DF 241 550.). – Reg. Inventár archívu mesta Bratislavy 1143. sz., Deutschsprachige Handschriften I. B 335. sz.

Den ersamen und weysen, dem richter und dem ratt der stat czu Presburg, unseren lieben herren, d[etur] l[itte]r[a].⁵¹

Unseren willigen dinst und geharsam wist alczeit, lieben herren! Wir tuen euch chund und czu wissen, als unseren herren und vargeeren von aufhaldung und hinderung wegen, die uns geschiecht von dem Angelo Walich yeczund chammergraff czu Ofen⁵² von ersten, alz wir yeczund von Wardein jarmarkch czw phingsten⁵³ darnach gen Ofen chemen sein. Da sendet der Angelo chammergraff czu uns sein potschaft und lies also werfen an uns, was wir ducaten hietten von ungrischer muenzz, das wir dew von Ofen nicht fueren scholten, sunder wir scholten im die geben in sein chammer nach dem, alz ein gemayner lauff wer fünff ducaten⁵⁴ fur zwen new phennig,⁵⁵ so wolt er uns die peczallen.

Darwmb gyengen wir czu im und taten unser antwurt also darauf, daz wir nicht anders westen und sechen, wen daz ducaten ein gemaine unverruetzte munzz sey czu nemen und czu geben

⁵⁰ Zsigmond 1402. október 1-jén visszavonta januári, lerakatjogra vonatkozó rendelkezéseit (lásd XX. sz. oklevél), valójában Bártfa azzal már korábban sem tudott élni. Vö. a bártfaiaknak adott 1402. március 1-jei oklevéllel. (XX. sz. oklevél).

⁵¹ Az eredetiben: d d lr.

⁵² Angelo Walich budai kamaraispánjának egyetlen forrása ez az oklevél.

⁵³ A nagyváradi pünkösdi sokadalomra ez a legkorábbi ismert adat. Vö. 1502: *Kerekes Gy.*: Kassa 106.

⁵⁴ A dukát verését 1427-ben rendelte el Zsigmond. *Grundner, M.*: Die Münzstätte Wien 184.

⁵⁵ A quaring verését Zsigmond 1430. január 30-a előtt rendelte el. Vö. *Weisz B.*: Pozsonyi kamara. – A dukát és a quaring egymáshoz viszonyított értékét 1430 januárjában rendelt el Zsigmond király. Vö. DL 44 126.

einem ygleichem im chunigreich czu Ungeren und waz wir ducaten hietten, die hyeten wir nicht chaufft, noch gewechselt in dem gepiet, daz czu seiner chamer gehoret gen Ofen, sunder wir hieten se genamen und darumb geben unser chaufmanschaft czu Wardein und nicht anders westen, noch verstuenden, alz lang de münzz von unsers herren dez chunigs genaden unverruet wer,⁵⁶ daz wir damit innerlandes unseren frwmen und nucz rechtlich gesuechen mochten, von ayner stat oder von aynem markch auf den anderen damit gehandelen, chauffen und verchauffen mochten, alz mit einer freyen munzz. Da antwurt er, hiet dez prieff von unserem herren, dem chunig, waz gen Ofen chem, daz scholt pey seiner chamer peleyben und wolt im auch nicht anders tuenn. Do prachten wir daz also fur den rat czu Ofen, das se uns darin raten scholten und pegerten sein prieff daruber czu verhoren. Do warden wir furgefadert und auch er und ware do gelesen sein priff, der lautt also, wie Angelo mit clag fur unseren herren, den chunig pracht hab, daz man ducaten munzz silber⁵⁷ und viller⁵⁸ von seiner chamer enphrempt in ander chamern und auz dem land.

Daruber gepewt unser herr allen, den der prieff wirt chund getan, wo der ayner pegriffen wierd, dem scholl man daz nemen und in darumb pesserer, alz der prieff inhalt, aber nicht alzo, daz er chauffleit hinden scholl innerlandes mit der münzz czu handeln, darumb czu chauffen und czu verchauffen, alz dan gewenleich ist von anfangch der münzz uncz auf die czeit hie inden im lannd, wie ez aber darumb anderswo stee, dez wissen wir noch nicht, all aber hie inden_ist de muenzz noch frey czu nemen und czu geben, alz herchemen ist. Wer aber sach, daz ainer, welicher [fol. 1v] der wer wider unsers genedigen herren, dez chunigs gepot tet, wo er dez pegriffen wuerd, daz er unrechleich fuer, daz er den angriff und damit tet, alz er recht hiet, daz wellen wir nicht widersprechen.

Nun schieden wir also van einnander var den herren des rats czu Ofen, doch pegerten wir von im durch unser gerechtichait willen, daz er unser ygleichen nach frey scholt lassen und unseren frwm czu schaffen mit den ducaten, die wir hieten, yer wer wenig oder vill, und pegerten von im czu dem Totus czu faren⁵⁹ von im und den sein ungehindert czu lazzen und daselbs unseren frwmen damit czu schaffen und czu handeln, alz chaufmansrecht wer. Chund wir aber czu dem Totus nach nucz mit unserem gelt nicht geschaffen, so hab wir ein münzz czu Prespurg, die unserem herren, dem chunig alz wall czuegehört, alz die chamer czu Ofen⁶⁰ oder anderswo⁶¹

⁵⁶ A dukát bevonására 1430. június 23-a körül került sor. DRH 1301–1457. 253–254.

⁵⁷ A dukát után szereplő „munzz silber” a dukátot magyarázza, hogy azt semmiképpen se tévesszék össze a velencei (arany)dukáttal.

⁵⁸ Zsigmond 1427. március 17-én szüntette be a fillér nevű aprópénz verését. DRH 1301–1457. 249.

⁵⁹ Tatán június 24-e táján tartottak sokadalmat. Vö. 1449: DF 240 015.

⁶⁰ Előtte kihúzva: Prespurg.

⁶¹ Zsigmond 1430. március 6-án döntött a pozsonyi kamara és pénzverde felállításáról. CD X/7. 197–198.

und wir daselbs czu Prespurg innerlandes met leib und gut wanud sein und wir unser gelt mugleicher und lieber schullen und wellen geben in die chamer czu Prespurg, wen an ein fremde statt.

Daruber hat der Angelo alle unsrer gewelib verpetschaft und daraus uns niczcz anders lazzen nemen, den new gelt und waz von chaufmanschaft ist und waz wir von ducaten haben uns ygleicher, die eur czu Prespurg mitwaner sein, die ligent all versigelt in unseren geweliben czu Ofen mit des Angelo und czwair geswaren purger czu Ofen potschaft, daz wir alhie czu dem Totus und anderswo unser ygleicher czu grazzen schaden chumt, daz wir czu nucz unsers gelcz nichcz genyessen mogen und daz nicht mogen angelegen, daz wir davan unseren gelteren genug mogen tuen oder darumb mochten chauffen, daz uns nuczleich wer, und die sach ist also peliben unseren halben und seint halben fur unsers herren, des chunigs gnad, der unser und sein herr ist. Will sein genad daz also haben, daz wir also schullen gepunden sein und gevangen mit unserem aygen gut, daz wir unseren nucz in dem land hin und her suechen schollen mit freyer, unverruerter münzz, alz ander erber leit, die damit von ain markch auf den anderen chauffen und verchauffen und dez ungehindert sein. Wir sein dew daruber der leib und gut unser genediger herr, der chunig czu pieten hat und sein gepot alzeit wellen gehorsam sein, will daz sein genad also haben, aber ez lautent sein prieff nicht die hindrung, die wir von im haben, daz geschiecht uns mit gewalt.

Darumb so piten wir euch all gemanikchleich, daz ir daz also fur euch nempt, wen wir doch die ewren sein und der sach hinder anders nyemand fliechen, den czum euch und bringt daz für unseren genedigen herren, den chunig und gebt im ez in solicher weys czu erchennen, daz uns der Angelo solichen schaden und hindrung tuet, *[fol. 2r]* daz ir daran woll erchent, ob er daz tue mit recht oder mit unrecht. Will unser herr, der chunig daz nicht anders haben, daz wir im yeczund und hinfur unser gelt, waz wir pringen gen Ofen yeczund und hinfür, schollen in sein chammer geben. Dez wellen wir geharsam sein, aber wir hoffen, ir werdet unseren genedigen herren, den chunig eines solichen underweisen, daz er uns frey schaff unser gelt yeczund und hinfür unseren frwmen innerlandes damit czu schaffen oder aber czu geben gen Prespurg, in die chamer, daz wir dez von anderen chamergraffen czu Ofen oder anderswo hinfur ungehindert peleiben.

Darumb, lieben herren, wir piten eur weisheid all mit ganzem fleiz, daz ir darin von unseren wegen ernstleichen gemüet seit gegen unseren herren, deer chunig, daz ein soleichs auf uns⁶² nicht chum und auf unsere⁶³ chinder, daz wir mit freyer münzz in dem land schollen gehindert

⁶² Alatta áthúzva: euch.

⁶³ Az eredetiben: ewre.

sein und ob ir darin von nachraysen oder von czerung wegen ein verdryessen hiet czu unserem herren, dem chunig, wo der wer. So wellen wir ewer weyshaid daz widercheren, waz darauf get, czerung oder botenlan und lat euch die sach pefolichen sein durch unser aller willen, daz wir also wider recht nicht gedrunge werden und ewer chamer und münzz von Prespurg damit nicht geswecht werd und dez las uns, ewer weyshait, ein antwürt wissen, wie uns darin czu halden, wen wir uns an ewer weyshait in ein soleyes nicht geben wellen und daz also an euch, alz unser verweser und vargeer pringen, daz wir darin von euch ungestraft wellen peleben, alz ewer weyshait paz daz vernympt den wir euch chunnen verschreyben und unsers geltz all gesawmpt sein.

Darumb seit sein dester fleissiger auch will er daz gelt haben, daz euch der Peter Chrweg geben scholl, daz czu dem Weychenperger in ewrem namen gelegen ist, daz ist auch verpetschaft. Der antwurt wellen wir von euch harren. Damit phleg ewer Got. Geben czu dem Totus, am phincztag var Sancti Johannis Wapptiste, anno etc. XXX^{mo}.

Lienhart Hornel, Hans Prunner,
Hainreich Ambser, Michel Polaner
und die andern, die ewren, die
da inden gewesen sein.

KÜLFÖLDI KERESKEDŐK MAGYARORSZÁGON

1.

[Boroszló], 1430. június 21.

Boroszló város levele a pozsonyi tanácshoz, melyben sérelmezik, hogy Reinhard von Prag boroszlói polgárnak Velencébe tartó, árukkal és veretlen arannyal megrakodott szolgáját Pozsonyban a boroszlói kiváltságokat csorbítva feltartóztatták, a város privilégiumai védelmére és Reinhard javainak, valamint aranyának visszaszolgáltatása érdekében a boroszlói tanács Pozsony közbenjárását kéri Zsigmond királynál.

Papíron, a hátlapon zárópecsét töredéke és nyomata. Hátlapon kora újkori írással: Breßlau; modern kézzel régi és új jelzetek, valamint „1530”.

AMB MMB 1141. (DF 239 534.). – Reg. Inventár archívu mesta Bratislavy 1141. sz., Deutschsprachige Handschriften I. B 334. sz.

Den erbern und weisen richter und gesworen burgern der stat zu Presburg, unsern lieben frunden etc.

Unsern frundlichen grus zuvor erbern, weysen, lieben frunde! Uns hat vorgeleget der erber man, der Reynhard von Prage unser meteburger, wie her nehiste seynen diener gen Venedien durch seyner narunge willen seynen handil aldo zutreyben mit seyne gute und golde usgerichtet und gesant hette und als der gen Presburg were komen, wer her aldo vorhindert und uffgehalten wurden mit solchem gute umb eyns solchen willen, das her ungemunczt golt durch die land furte etc.⁶⁴ Nu tuen wir ewer erberkeit zuwissen, das uns und allen unsern kowfluten unsrer gnediger herre kunig die strasse gen Venedien wiedir zubawen und unsern handil und narunge aldo zusuchen und zutreiben gnediclichen gegunst und erlewbt hatt⁶⁵ und so sey wir und die stat Breslaw von etwenn unserm gnedigen herren, dem keyser,⁶⁶ unsers hern koniges⁶⁷ vater seliges gedechtnis vor langen czeyten gnediclichen gefreyet und begnadet, das wir und unserer kawflute ungemunczt golt, das wir bussen des landes kewffen, durch die land zu unserm nütze und handil wol furen mogen,⁶⁸ des wir keyserliche brive und handfesten haben, die uns ouch unsrer gnediger herre kunig bestetigt und gnediclichen befestet hat⁶⁹ und dovon, lieben frunde, bitten wir ewer liebe fruntlichen mit fleisse unsern gnedigen herrn kunig demuticlichen zubitten, das seyne kunigliche gnade uns und unserer kawflute bey sulcher begnadige und freyheyten gnediclichen bleiben und uns der geruglichen gebrawchen losse und auch das seyne gnade bestellen geruche gnediclichen, das demselben Reynharde, der sich zu uns durch seyner narunge und besten willen hat gesaczt und nedit gelassen, solch sein guet und golt wedir werden moge, das her sich mit seynen weybe und kindern dovon moge generen und so yemmirlichen nicht vorterbe. Und tuet, lieben frunde, do bey ewern besten fleys umb unsers diensts willen, das wellen wir euch fruntlichen gerne danken und gen euch und den ewern, wo wir sullen, gerne vorschulden. Geben des mitwachen vor Johannis Baptiste, anno etc. XXX°.

Ratmanne der stat Breslow.

⁶⁴ Zsigmond 1405. évi törvénye a korábbi állapotoknak megfelelően tiltotta az arany, az ezüst, a réz és más ércek kivitelét az országból. DRH 1301–1457. 203.

⁶⁵ Zsigmond 1412-től megtiltotta a kereskedést Velencével. Vö. *Stieda, W.*: Hansisch – Venetianische Handelsbeziehungen 139–142., RI XI/1. 192., 3244a. sz. – 1421. április 25-én Zsigmond Boroszlónak engedélyezte a kereskedelmi tevékenységet Velencével. RI XI/1. 4520. sz.

⁶⁶ Luxemburgi IV. Károly német-római császár (1355–1378), I. Károly néven cseh király (1346–1378).

⁶⁷ Luxemburgi Zsigmond magyar (1387–1437), német (1411–1437) és cseh (1420–1437) király.

⁶⁸ IV. Károly 1373. augusztus 18-án Johel Rotlewen urburariushoz intézett leveléből kiderül, hogy a boroszlói és a schweidnitzer polgároknak azt a kiváltságot adta, hogy arannyal, ezüsttel és minden más kereskedelmi áruval, amit Lengyelországból, Sziléziából vagy más külsországból hoznak, országában szabadon közlekedhetnek. BUB I. 237–238. – IV. Károly kiváltságlevele nem ismert.

⁶⁹ Zsigmond apja, IV. Károly kiváltságlevelét megerősítette, az oklevél nem ismert.